Magyar Hüperión

„A LEGMAGASABBRA TÖREKEDNI”

Interjú László Andrással

Dr. László Andrásra a hazai jobboldaliság ideológiai úttörőjeként tekinthetünk. Akik az 1990-es és 2000-es években a Pannon Front, *a* Sacrum Imperium *vagy az* Északi Korona *folyóiratokat forgatták, azoknak nem ismeretlen a neve. A jobboldali eszmeiség mentén számos tanulmányban és több kötetben foglalkozott politikai, filozófiai és vallástudományi kérdésekkel. Munkássága a mai jobboldali gondolkozásra is kihatással van, aminek köszönhetően több szellemi műhely alakult, értékes művek magyar fordítását és megjelenését inspirálva.*
Az alábbiakban őt kérdezzük.

Az ön munkássága filozófiai, teológiai és metafizikai részének érdemeit általában a politikai ellenségei is elismerik. Felmerült azonban, hogy amit metafizikai tradicionalitásnak nevez, az egy szűk csoport nézeteit takarná, egy „szekta” lenne. Röviden és újra: mi a metafizikai tradicionalitás?

A metafizikai tradicionalitás semmilyen körülmények között nem szekta, és nem is vallás. Ez voltaképpen egy szemléleti mód, és egy szemléleti intenzitás egy bizonyos módon való megjelenése. Amivel összefügg, amivel kapcsolatos, ami a lényegét alkotja, az – mivoltánál fogva – vallásfeletti, de minden vallás lényegét jelenti, lényegét képviseli. Olyan lényeget, ami többek között vallásokba burkolózik, de eredetibb, mint a vallás.

Az attitűd, amivel az ember a metafizikai tradicionalitáshoz kapcsolódik, jelentősen eltér a vallásokétól, mert az értelem vonalán jelenik meg, és az értelem vonalán emelkedik az értelemfelettibe. Nem érzelmi irányvonal. A vallásokban, még a magas színvonalú vallásokban is nagyon sok az érzelmi elem. Ebben minimális.

Nem vallás, kiváltképpen nem szekta, nincs semmiféle szektariánus jellege, viszont egy magasfokú éberségi-értelmi állapotot jelent, amellyel a mindenség lényegét kutatom, azt akarom megtalálni önmagamban – metafizikai értelemben. Vagyis a létesült világon túliság értelmében, hiszen a metafizika ezt jelenti: arra vonatkozik, ami/aki túl van a létesülteken, és arra irányul. Azzal foglalkozik, ami/aki a létesülteken túl van – természetesen létesültségi elemeken keresztül.

Ha a valláshoz bizonyos lelkesedést is hozzászámítunk, annak már jelen kell lennie. Szeret-

nem kell, amivel foglalkozok, és szeretem is – ez azonban valami más. Én elsősorban az igazságot keresem. Azt az igazságot, aminek a gyökere túl van a létesült természeti világon, a *phüszisz* világán – a *metaphüszisz* világával áll kapcsolatban. Ezt az igazságot keresem eltökélten, de nem csupán vallási keretek között és nem pusztán vallásszerűen. Vallásszerűen is lehet, sőt adott esetben kell is ezzel foglalkozni, de itt alapjában véve másról van szó.

Az érzelemfelettiség gondolatához kapcsolódóan – közbevetőleg – érdemes megjegyezni, hogy olykor megjelenik a vád, hogy a fenti szemléleti mód érzelemmentes, érzelem nélküli irányulás. Ennek a vádnak a megfogalmazói nincsenek tekintettel – például – az Ön politikaelméleti tevékenységére. Az érzelmi elem megléte kifejezésre jut legitimista és dinasztia-igenlő hozzáállásában és olyan történelmi-politikai alakokhoz való személyes viszonyulásában, mint Szálasi Ferenc.

Szeretném hangsúlyozni, hogy a szemléletem nem érzelemellenes. Amikor az érzelmet elutasítom, az azt jelenti, hogy a lét létem-feletti eredetű struktúrájának a megítélésénél nem vethetek be érzelmi szempontokat. A halál, a halhatatlanság és egyéb ilyen horderejű kérdésekben nincs helye az érzelminek. Az, hogy mit szeretnék, itt nem jöhet tekintetbe. Más esetekben, például a politicitás vonatkozásában viszont nagyon is helye van az olyan értelmű megközelítésnek, amelyben az érzelmi elem jelentős szerepet játszik. Ott igenis van tehát helye az érzelemnek. Ezért van meg bennem értelmileg és érzelmileg bizonyos történelmi személyeknek és életművüknek a szeretete.

A Láthatatlan rezgéseim tánca minden (A hetvenéves László András köszöntése) *című kötet Előszavában úgy definiálták a metafizikai tradicionalitást, mint ami a világvallások végcéljaira való irányulást jelenti. Határozottan a Jézus Krisztussal és Atyaistennel való egységre irányuló törekvésként, a* nirvánára *irányuló törekvésként, az iszlám* ittihád*jaként és* al-fanára *irányuló törekvéseként, a* taóval *való egység törekvéseként vagy – megintcsak például – a hinduk létesülési körforgásból való felszabadulásra irányuló törekvéseként. Így a metafizikai tradicionalitás a vallásokban fellelhető, azokat meghaladó szellemi hagyományok legmagasabb céljaira való irányulás…*

A metafizikai tradicionalitás végső célja az *absolutum metaphysicum* megvalósítása. Ennek lehetnek különböző nevei: a legmagasabb Istenség, *nirvána, nirguna brahma,* a *tao* teljessége. Sok neve lehet. Ez a végső cél. Ez egy feltétlen cél. Ez az én célom is. És ennek alárendelve, szigorúan ennek alárendelve vannak úgynevezett közbülső célok. Nagyon sok. Léteznek közbülső célok, és a közbülső célokat is komolyan kell venni. A közbülső céloknak alá kell rendelődniük a legmagasabb céloknak, de feltétlenül helyük van. Én azonban a legmagasabbra akarok törekedni. Ez minden igazi vallás végső lényege és célja is. Némelyeknél kimondva, némelyeknél közvetlenül nem kimondva, de azért ott rejlik a mélyben. Minden vallásnak ez a végső, abszolút célja.

Olyan hagyományhűségről van szó, amely kimondottan erre *irányul, elsőlegesen és minden mást előzve…*

Igen.

Mit gondol, a vallásfelettiséget vallásos keretek között is lehet gyakorolni?

Ez nagyon kevéssé lehetséges. Bizonyos, nagyon limitált mértékben lehet megvalósítható, de teljességében nem. Mert a vallásba már okvetlenül bele kell vinni jelentős érzelmi elemeket. Ha én például a vallással foglalkoztam – nagyon sokat foglalkoztam vallásokkal –, mindig

László András

a teológia érdekelt igazán. Egyenesen azt lehetne mondani, hogy az én vallásosságaim mindig teológiai vallásosságok voltak. És teológiai szinten én minden vallásnak a híve vagyok. Vagyis mélységesen érdekel minden vallás teológiája. Nagyon sok minden érdekel, de a sok minden közül a teológia érdekel legjobban. És minden vallás teológiája. Nem azonos mértékben, különböző mértékben, de ez lényegében így van.

Léteznek olyan elgondolások, amelyek az ilyenfajta irányulást összefüggésbe hozták a globalizmussal és a liberalizmussal. Mit mondhatunk erről?

Ez egy degenerált elgondolás. Nincs semmiféle összefüggés Főként, ha előzetesen nincs is pontosan meghatározva, mit értenek globalizmuson.

A globalizmus ma egy alapvetően vallástalan politikai-kulturális irányulás, amely a hagyomány- és szellemellenes, s ennek részeként a nemzetellenes erők térhódítását agresszív módon lokális szintről globális szintre terjeszti ki, s amit ebben az esetben mégis a vallásokkal hoznak összefüggésbe…

Szó sincs semmiféle globalizmusról és liberalizmusról sem. A liberalizmus, ha alaposabban megvizsgáljuk, *libertas*-ellenes, sőt, furcsán hangzik, de a liberalizmus *liberalitas*-ellenes is. Semmi köze a szabadsághoz. Arról van szó a liberalizmusban, hogy különböző alantas tendenciáknak teret nyit. Semmi mást nem jelent. Nem igazi szabadság, nem szellemi szabadság. Az igazi szellemi szabadságot éppen a tradicionális szemlélet képviseli. Én szellemileg szabad ember vagyok. De nem úgy, ahogyan azt a liberális elvek hívei képzelik. Akiknek, mondom, semmi közük a szabadsághoz. *Semmi* közük.

Mivel némelyek – így például Szántai Lajos – tökéletesen tisztában vannak azzal, hogy Ön globalizmusellenes (a szó mai politikai értelmében) és liberalizmusellenes is, ellenséges indíttatástól vezérelve próbálták ráhúzni az Ön vallásokkal és tradíciókkal kapcsolatos nézeteire is a „spirituális internacionalizmus" kifejezést.

Ez ostobaság. A spiritualitást nem lehet egy síkra hozni a politicitással. Ezek nem feltétlenül ellentétesek egymással, de nem egy síkon helyezkednek el. Miként egy metafizikai szemléletet sem lehet pusztán azon a síkon értelmezni, ahol a nacionalitás vagy az internacionalitás helyezkedik el. Az utóbbi kategóriák az előbbire nem érvényesek. Az egy létfelettiség irányába való törekvést jelent.

Kissé alább szállva, az ultrajobboldali-konzervativizmussal illetve az ultrajobboldali konzervatívokkal kapcsolatban mit mondana: ez egy csoport, egy irányzat, egy irányvonal?

Elsősorban egy irányvonal, tehát több mint irányzat, amely a jobboldaliság és a konzervativizmus legtisztább formája. Elfogadhatják

emberek, és azok jó esetben barátságosan viseltetnek egymás iránt. Nagyon is fontos, hogy a hívei barátságban legyenek, ami nem mindig sikerül, de helyes cél, ha erre törekszenek. Őseredetileg a kereszténységet is úgy határozták meg, hogy a keresztények szeretik egymást. Onnan ismerhetők fel. Ez, persze, nem volt így, és semmilyen irányzatban nincs így, mert az irányzatok általában az odatartozók között alakítják ki a legélesebb ellentéteket, de ettől függetlenül fontos óvakodni ettől. Akiknek azonos vagy hasonló nézeteik vannak, azoknak tulajdonképpen szövetséget kell alkotniuk. Baráti szövetséget és a küzdelem szövetségét, együttesen. Mondhatjuk tehát *jogosan*, hogy bajtársiasnak is kell lennie ennek a szövetségnek. Barátinak és bajtársinak.

Sikeresnek tartja-e a jobboldaliság tiszta formájának elméleti kidolgozását?

Igen. Az, hogy ezt képviselem – most már igen hosszú ideje (régebb ideje vallom, de a hetvenes évek elejétől kifejezetten képviselem, szélesebb körben is, korábban csak egy-két embernek mondtam el) –, nem nagy hatásfokú. Nem nagy hatásfokú, ha valaki ezen a téren működik, de joggal beszélhetek bizonyos eredményességről. Sokan belátták, – tegyük hozzá – szabadon, hogy érdemes sokszorosan átgondolni az ezzel kapcsolatos kérdéseket, és – optimális esetben – a gondolkozás fölé emelkedve belemélyedni ezekbe. És itt, azt hiszem, adtam bizonyos segítséget, adtam bizonyos szempontokat.

Az általánosabb értelemben vett magyarországi jobboldalra is szellemi kovászként hatott az ultrajobboldali-konzervatív gondolat. Ezen belül vizsgálódva, például a baloldali forradalmak leverésének igenlése azért is nehezen érthető mai nézőpontból, mert a ma embere általában véve olyan tespedtségben, olyan konformista posványban létezik, amihez képest egy forradalmi lelkület és hevület – legyen bármennyire is érzelmi – egyfajta átmeneti pozitívumot képviselhet.

Egy olyasmi, ami 1956 októberében volt, az igen. Én azt tulajdonképpen szabadságfelkelésnek és szabadságharcnak nevezem. Az volt a magyar nemzet egyetlen igazi szabadságharca. Annak száz százalékig híve vagyok. Akkor is, ha kirobbanásában esetleg sötét erők is segítettek, 1956 októbere akkor is nagyszerű eseménysorozat volt. Szinte minden órájára jól emlékszem az egész folyamatnak.

Milyenfajta egyébként az a lázadás, amelyet ma is le kell vernie magában az embernek?

Az egyes ember lelkületében is megjelennek lehúzó tendenciák. Az ilyen emberek a tudatfolyamatok között, a benső értékek között nem állítanak fel rangsort. Ezek ellen az egyes embernek önmagában és nagyobb keretek között is mindenképpen fel kell kelnie. Van tehát, ami ellen fel kell kelni. Ez egyidejűleg rendelkezik forradalmi és ellenforradalmi arculattal.

Ennek megfelelően a világban például minden bolsevisztikus tendencia ellen fel kell lépni. Mindegy, hogy fellépésünket forradalomnak vagy ellenforradalomnak nevezzük, az ellen fel kell lépni.

Némelyek odáig mentek, hogy magyarellenességgel vádolták az Ön tevékenységét. Mit mond erre az, aki az úgynevezett rendszerváltozást követő két évtizedben az alternatív nemzeti sajtó vezető jobboldali teoretikusa volt, és aki sokakat inspirált ilyen tevékenységre?

Ez a vád teljesen nevetséges. Én a magyarság számára éppen egy ultrakonzervativitás értelmében megvalósuló szélsőjobboldaliságot tartok a legmegfelelőbbnek. A magyarságot soha meg nem tagadtam, a nemzetszeretet és a

hazaszeretet valamint a magyar nyelv szeretete nagyon is kiemelt helyen áll a szemléletemben. Ugyanakkor ez a szemlélet nem ostoba módon elfogult, így a jóindulatú és építő szándékú, de olykor akár kemény kritikától sem tartóztatom meg magamat. Én magyar vagyok, szeretem a nemzetemet, szeretem a hazámat, szeretem az anyanyelvemet, hű vagyok ezekhez a valóságokhoz, mindig is az voltam. Amit teszek, azt egyebek között a magyarságért is teszem. Természetesen hatalmasabb kategóriákért is, de a magyarságért is. Például, hogy Magyarországon, magyar nyelven jelenjenek meg fontos és értékes művek. Ezért szorgalmaztam minden időben, amennyire módomban állt, hogy fordítások készüljenek a legértékesebb szellemi művekről magyar nyelven. Ez egy nyelvvel, egy nyelv szellemiségével kapcsolatos feladat. Nemcsak azért, hogy el tudják olvasni azok, akik más nyelven nem tudnak, hanem hogy *ezen a nyelven* jelenjen meg. Magyar nyelven is képviselve legyenek bizonyos helyes és megfelelő elvek.

Miért olyan nehéz manapság a magyarságot, a magyarság szeretetét összeegyeztetni a Habsburg-Lothringen-házi uralkodók, az arisztokrácia vagy a jobboldali ellenforradalmiság igenlésével? Milyen erők vezetnek ehhez a helyzethez?

Egyik tényező egy lelki-szellemi alacsonyrendűség. A másik tényező, hogy ezt az alacsonyrendűséget meglovagolva bizonyos sötét erők ebbe az irányba propagálnak. Magában semmi alapja nem lenne ennek. A baloldali forradalmakkal szemben ellenséges álláspontot foglalok el, de nem a magyarsággal szemben. Nem a néppel szemben, még csak nem is a jobbágyság leszármazottaival szemben. Viszont a magyarság érdekében is beszélek, amikor azokat az alapelveket igenlem mára adaptált formában, amelyek például a feudalizmus és a monarchizmus hátterében álltak.

Megvilágítaná némileg közelebbről, hogy a magyarság érdekeit milyen módon szolgálja az, hogy olyan történelmi személyekről, akiket bizonyos erők hősöknek nyilvánítottak ki, kiderüljön, hogy valójában nem a magyarság ügyét szolgálták? Ez az akció milyen módon szolgálja mégis a magyarságot, milyen módon áll a magyarság szeretetének jegyében?

Magyarországon kultusza van olyan személyeknek, akik tulajdonképpen – hangzatosan szólva – a sírásó szerepét töltötték be. Miközben egy szellemi értelemben felfogott Kelethez való csatlakozás szóba sem került náluk, ezek a személyek többnyire le akarták szakítani Magyarországot arról az európai népközösségről, ami eleve feltétele volt a felemelkedésnek. Magyarországnak egy igazi – nem a mai értelemben vett – Európához kell csatlakoznia. Abszolúte másként, mint ahogy ezt most elgondolják. Magyarországnak tehát valóban Európához kell tartoznia, az igazi szellemi és tradicionális Európához. És ezek a tendenciák le akarták szakítani, de nem egy szellemi Ázsiához való csatlakozás értelmében, hanem egy szellemtelen, amorf Moloch szempontjai szerint.